

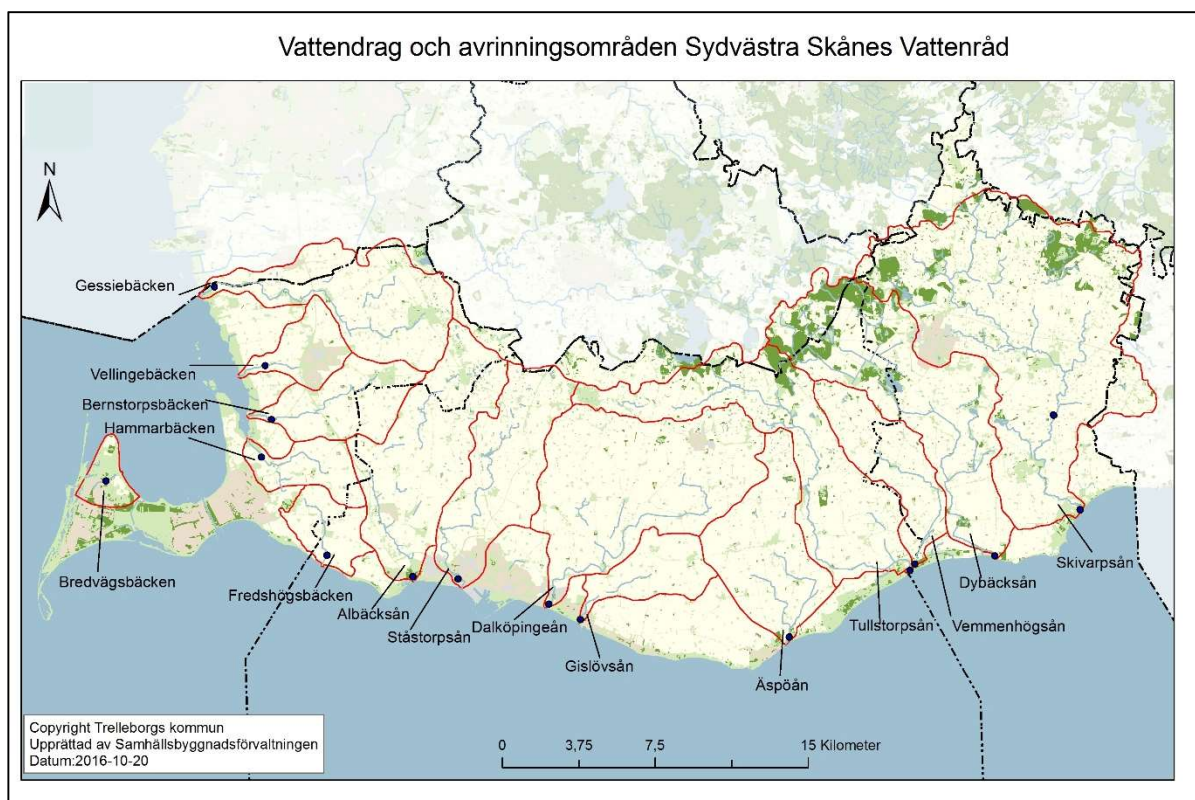
Handlingsprogram för Sydväståprojektet 2022-2031

Sydvästra Skånes vattenråd i dag

Sydvästra Skånes vattenråd bildades i oktober 2013 av kommunerna Vellinge, Trelleborg och Skurup. Vattenrådets arbetsområde utgörs geografiskt av de tre kommunerna och omfattar minst 15 olika vattendrag och dess avrinningsområden. Samtliga vattendrag mynnar ut i Östersjön och Öresund. Kuststräckan till Östersjön är en av de viktigaste tillgångarna för de tre kommunerna när det gäller attraktionskraft för boende och turism.

Sedan januari 2015 ansvarar vattenrådet för ett gemensamt miljöövervakningsprogram i vattendragen. Vattenrådet arbetar dessutom med informationsinsatser i vattenrelaterade frågor, anordnar informationsträffar, vattendragsvandringar, håller föredrag och besvarar remisser kring vattenfrågor. Vattenrådet har även en hemsida som fortlöpande uppdateras.

Kommunerna inom sydvästra Skånes avrinningsområde har genom Sydväståprojektet samarbetat kring vattenvårdsåtgärder under perioden 2017-2021. Projektet har syftat till att minska närsalttransporten, öka den biologiska mångfalden och landskapets vattenhållande förmåga.

Figur 1. Kartan visar de vattendrag och dess avrinningsområden där miljöövervakning sker i dag i Sydvästra Skånes Vattenråds regi.

Sydvästra Skåne har stora behov

Området för Sydvästra Skånes vattenråd är en utpräglad jordbruksbygd där inslaget av allemansrättslig mark och biologisk mångfald är begränsad. Den höga utnyttjandegraden har inneburit att många vattenmiljöer är fysiskt påverkade av människan. Våtmarker och sjöar har sänkts och många vattendrag är rätade eller lagda i rör. Det ytliga grundvattnet är på många håll avsänkt. Markanvändningen innebär också att påverkan på vattenkvaliteten är mycket stor, vilket visar sig genom att vattendragen har mycket höga näringsämneshalter av framförallt kväve och fosfor.

Vattenmiljöernas karaktär och de begränsade frizonerna mellan den odlade jorden och vattendragen medför att en biologisk mångfald för flora och fauna är mycket trängd. Detta innebär även att möjliga rekreationsmiljöer på många håll är starkt begränsad.

Miljösituationen är kartlagd av vattenmyndigheten som föreslår omfattande åtgärder för att uppnå god status i områdets vattendrag och kustområde. Att arbeta för att uppnå naturligare hydrologiska förhållanden i vattendragen, minska näringsämnesbelastningen och förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden är angeläget. Framtidens beräknade klimatförändringar ger än fler argument för att aktualisera frågor kring vatten. Hit hör att hantera frågor gällande vattendragens vattenhållande förmåga för att undvika översvämningar, men även frågor kring torrperioder och värmeböljor.

För att klara utmaningarna i ett långsiktigt hållbart samhälle ur ett vattenperspektiv fordras en fortsatt god samverkan och ett gott samarbete över förvaltnings- och kommungränser.

Miljömålen

Sveriges riksdag har antagit 16 nationella miljömål vilka ska visa vägen mot ett långsiktigt hållbart samhälle. Det övergripande målet för miljöarbetet är det s.k. **Generationsmålet** som innebär att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Flera miljömål har direkt eller indirekt koppling till vattenvårdsarbetet:

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Myllrande våtmarker
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt växt- och djurliv
- Ett rikt odlingslandskap
- Grundvatten av god kvalitet
- God bebyggd miljö

I Vellinge, Trelleborgs och Skurups kommuner finns lokala mål och/eller åtgärder antagna som anknyter till miljömålen och som visar på en tydlig vilja att arbeta aktivt med vattenvård.

Vattendirektivet

Ramdirektivet för vatten, 2000/60/EG, eller vattendirektivet, innebär vattenförvaltning som ska bevara och förbättra vattenkvaliteten i Europas grund- och ytvatten. Det övergripande målet har varit att alla vattenförekomster skulle uppnå god status till år 2015. Vattenförvaltningen omfattar alla sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten, men av praktiska skäl har en nedre storleksgräns satts för vilka vatten som beskrivs och får fastställda miljökvalitetsnormer. Dessa vatten benämns vattenförekomster.

Vattenförvaltning och åtgärdsprogram

Arbetet med vattenförvaltningen är organiserat i förvaltningscykler, som omfattar sex år. Den nuvarande förvaltningscykeln sträcker sig fram till 2021. I slutet av varje cykel fastställer vattendelegationen åtgärdsprogram, förvaltningsplan och miljökvalitetsnormer, som blir utgångspunkt för arbetet under kommande cykel.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram riktar sig till myndigheter och kommuner, och berör de vattenförekomster som riskerar att inte uppnå god status. Programmet innehåller enligt gällande beslut 57 åtgärder, varav åtta är direkt riktade till kommunerna.

Miljökvalitetsnormer definieras och tillämpas i miljöbalken. Där framgår det att ett åtgärdsprogram, som anger hur man ska nå miljökvalitetsnormerna, ska följas. Det betyder att kommunen är skyldig att genomföra de åtgärder som vattenmyndigheterna beslutat om i sina åtgärdsprogram. Ansvaret för miljökvalitetsnormerna fastställs i miljöbalken *Myndigheter och kommuner ska ansvara för att miljökvalitetsnormer följs (MB 5 kap 3 §)*.

Statusklassificering och miljökvalitetsnormer

Statusklassning är i vattenförvaltningen ett sätt att beskriva vattnets kvalitet, medan miljökvalitetsnormerna anger vilken status som ska uppnås vid en viss tidpunkt.

Vattenmyndigheten har beslutat om miljökvalitetsnormer för samtliga vattenförekomster.

Utgångspunkten har varit att uppnå god status år 2015, men i Sydvästra Skånes Vattenråds vattenförekomster har tidpunkten för när god status ska uppnås skjutits fram till år 2027.

Däremot får vattnets status inte försämrats.

Sydväståprojektet - Övergripande målsättningar

De målsättningar som ska vara vägledande för Handlingsprogram Sydväståprojektet är de mål för vattenkvaliteten som satts upp som vattenkvalitetsnormer inom ramen för genomförandet av Vattendirektivet. För Sydvästra Skånes Vattenråds avrinningsområden innebär detta att samtliga ytvatten måste åtgärdas för att god status ska uppnås.

Sydväståprojektet ska arbeta med åtgärder för ytvattenrelaterade miljöproblem i sydvästra Skånes avrinningsområde, genom att:

- genomföra åtgärder som minskar transporter av övergödande ämnen till Östersjön och Öresund
- genomföra åtgärder som ökar landskapets vattenhållande förmåga och som hanterar översvåmningsproblematik t ex vattenavledning och flödesdämpning
- arbeta för att målet god status uppnås

- arbeta för att öka den biologiska mångfalden med anknytning till vatten
- arbeta för att öka arealen av vattennära rekreationsområden.

Förslag på åtgärder

Sydväståprojektet kommer att arbeta med flera olika åtgärder för att uppnå de övergripande målsättningarna med projektet. Nedan följer exempel på åtgärder som kan bli aktuella.

Våtmarker och dammar

Anläggning av våtmarker och dammar är en av de åtgärder som anses som mest kostnadseffektiva för att minska transporten av kväve och fosfor. Miljönyttan med våtmarker och dammar är även sedimentation av partiklar, metaller och nedbrytning av bekämpningsmedelsrester. Andra positiva effekter kan vara ökad biologisk mångfald, förbättrade rekreationsmiljöer och flödesutjämning.

Målsättningen med Sydväståprojektet är att anlägga 50 ha våtmarker och dammar 2022-2031.

Foto 1. Hörde våtmark intill Dybäcksån (Foto: Ammy Göransson).

Avfasning av dikeskanter eller tvåstegsdiken

I jordbrukslandskapet är det vanligt med ganska höga och branta kanter intill vattendragen. Vid höga flöden kan kanterna lätt eroderas och föra med sig stora mängder jordpartiklar som avsätts på botten. Genom att minska lutningen på kanterna blir slänten stabilare och vegetationen kan binda jorden som då inte blir lika erosionskänslig. En avfasning av kanterna ger flacka åplan vilka kan tillåts översvämmas.

Foto 2. Avfasade dikeskanter med god beskuggning (Foto: Maria Adolfsson).

Plantering av träd och buskar

Träd intill vattendrag ger skugga och lägre vattentemperatur samt förhindrar igenväxning av vattnen. Behovet av att rensa blir därmed mindre och vattnets flöde hindras inte. Dessutom kan träd och buskar gynnar den landlevande faunan och skapa spridningskorridorer för många djur och växter.

Återmeandering av vattendrag

Ett vattendrag som tillåts slingra sig och tidvis har översvämmade strandzoner har ofta en stor variation av livsmiljöer. Bottensubstrat, vattendjup och strömhastighet varierar och den biologiska mångfalden är större.

Reglerbar dränering

Reglerbar dränering innebär att man genom att sätta reglerbara brunnar i befintliga täckdikningssystem kan reglera vattennivåerna i dräneringssystemet och på så sätt minska både kväve- och fosforförluster från ett åkerfält. När behovet av dränering är litet kan man dämna i brunnarna och höja vattennivån i marken. Detta förbättrar växternas tillgång till vatten och deras möjlighet att ta upp näring. På det sättet skapas en högre grundvattennivå under vissa delar av året. Det gör att mindre vatten rinner ut från marken och därmed minskas också det läckage av kväve som transporteras med vattnet.

Målsättningen med Sydveståprojektet är att genomföra minst ett projekt där reglerbar dränering används.

Rekreation

Flera åtgärder som beskrivits ovan kan samtidigt ge en större tillgång till områden för rekreation och friluftsliv.

Foto 3. Vandring längs vatten är en fin friluftsupplevelse (Foto: Maria Adolfsson).

Tidplan

Sydväståprojektet föreslås omfatta tidsperioden 2022 till 2031.

Före avtalstidens slut ska en utvärdering av åtgärdsarbetet genomföras och i anslutning till denna görs en bedömning om eventuell förlängning av projektet.

Ekonomi

För att programmet ska kunna drivas med ekonomisk stabilitet och långsiktighet regleras de kommunala åtagandena i ett samarbetsavtal. Avtalet omfattar de tre kommuner som ställt sig positiva till ett samarbete kring vattenvården på sydkusten: Vellinge, Trelleborg och Skurup.

Kostnadsfördelningen mellan kommunerna baseras på areal inom avrinningsområdet och befolkningstäthet i relation 70/30. Den i samarbetsavtalet föreslagna kommunala basfinansieringen per år för Sydväståprojektet ska så långt möjligt växlas upp med externa medel. Uteblivna externa medel innebär att åtgärdsarbetet får anpassas till den kommunala basfinansieringen.

Organisation

Genomförandet av Sydväståprojektet sker inom ramen för Sydvästra Skånes Vattenråd.

Sydväståprojektet har till uppgift att samordna vattenrådets vattenvårdsarbete. Beslut och ansvar för arbetsinriktning och ekonomi för Sydväståprojektet innehas av vattenrådets styrelse. Styrelsen sammanträder kontinuerligt.

Ledningsgruppen, som utgörs av styrelsen för Sydvästra Skånes Vattenråd, är det styrande organet för Sydväståprojektet och består av politiska representanter från de tre kommunerna.

Under styrelsen finns en arbetsgrupp, som bereder ärenden, bestående av tjänstemän från de tre kommunerna.

Administrationen sköts av projektledaren anställd vid en av kommunerna.